

Statlig sikring av friluftslivsområder

Morten Thaulow, friluftslivseksjonen i Miljødirektoratet - Webinar 25.11.22

Litt fakta om tilskuddsordningen

- Områder klausuleres til friluftslivsformål «for all framtid», med staten/Miljødirektoratet som rettighetshaver
- Basert på søknader fra kommuner og interkommunale friluftsråd
- Mer enn 2000 områder er klausulert siden 60-tallet
- Miljødirektoratet dekker andel av kostnader til klausulering
- Områdene kan tildeles statlig midler til tilrettelegging
- Områdene forvaltes etter nasjonale retningslinjer

Elektroniske søknader

Her finner du elektroniske søknader forvaltet av Miljødirektoratet.

For å få åpnet og sendt inn en søknad må du logge inn.

TILSKUDD TIL NATURFORVALTNINGSTILTAK

- Tilskudd for å ivareta naturmangfold i kommuneplanleggingen
- Tilskudd fra programmet "Villrein fjellet som verdiskaper"
- Tilskudd til fisketiltak
- Tilskudd til trua arter
- Tilskudd til uttak av prøver fra fallvilt for å kartlegge skrantesjue (CWD)
- Tilskudd til vassmiljøtiltak – generell vassforvaltning
- Tilskudd til vassmiljøtiltak – kalking
- Tilskudd til vilttiltak
- Tiltak for trua naturtyper
- Tiltak for ville pollinerende insekter
- Tiltak i kulturlandskapsområder registrert som verdifulle kulturlandskap

TILSKUDD TIL ROVVILTILTAK

- Akutte forebyggende tiltak
- Erstatning for sau drept av fredet rowilt
- Forebyggende tiltak mot rowiltskader for husdyreiere, tamreineiere, m. fl.
- Konfliktdempende tiltak (rowilt) for kommuner, organisasjoner m.fl.
- Omstillingstiltak for saueiere
- Refusjon av skadefellingsutgifter for kommuner

TILSKUDD TIL FRILUFTSLIV

- Andre øremerkede friluftslivstilskudd
- Driftsstøtte FL, Norsk Friluftsliv, FNF nasjonalt, Wild X og Tjukkasjengen
- Driftsstøtte til Skjærgårdstjenesten
- Sikring av friluftslivsområder (kap. 1420 post 30)
- Skjærgårdstjenesten og tilskudd til tiltak mot marin forsøpling
- Tilskudd til friluftslivsaktivitet (kap. 1420 post 78)
- Tilskudd til friluftslivsaktivitet for personer med innvandrerbakgrunn (kap. 1420 post 78)

★ Mest brukt

-> [Vrakpant - tilskudd til innlevering av kasserte fritidsbåter](#)

i Aktuelt

Tilskuddsordninger for 2022

30.11.2021

Ordningene omfatter områdene naturforvaltning, friluftsliv, forurensning, kulturmiljø, klima m.m.

Her finner du oversikt over [Tilskottsordninger for Klima- og miljødepartementet](#).

Tilgangsstyring

19.12.2019

Nå kan du overføre eierskap eller gi lesetilgang til andre brukere for alle foretakssøknader. [Les mer](#)

Tilgang til alle søknader for en virksomhet

19.12.2019

Nå kan du få en oversikt over alle søknader for en virksomhet. [Les mer](#)

📄 Søknadsarkiv

Det er mulig å se innsendte søknader innenfor en rekke søknadsordninger i [søknadsarkivet](#).

📄 TILSKUDD TIL FRILUFTSLIV

Andre øremerkede friluftslivstilskudd

Driftsstøtte FL, Norsk Friluftsliv, FNF nasjonalt, Wild X og Tjukkasgjengen

Driftsstøtte til Skjærgårdstjenesten

Sikring av friluftslivsområder (kap. 1420 post 30)

Skjærgårdstjenesten og tilskudd til tiltak mot marin forurensning

Tilskudd til friluftslivsaktivitet (kap. 1420 post 78)

Tilskudd til friluftslivsaktivitet for personer med innvandrerbakgrunn (kap. 1420 post 78)

Tilskudd til fylkeskommunene til prosjekt for friluftslivets ferdselsårer (kap 1420 post 78)

Tilskudd til kommuner for bedre tilgang til strandsonen langs Oslofjorden

Tilskudd til tiltak for å gi barn og unge økt forståelse for bruk av utmarksressurser

Tilskudd til tiltak i statlig sikret friluftslivsområde (kap. 1420 post 78)

Søknadsskjemaet er åpent, gå til utfylling

Du må logge inn med ID-porten

Om ordningen

Om ordningen:

Kommuner og interkommunale friluftsråd kan søke Miljødirektoratet om økonomisk støtte til å sikre seg råderett over friluftslivsområder eller ferdselsårer gjennom kjøp eller bruksavtale. Sikring kan også gjennomføres ved at eksisterende friluftslivsområder som kommune eller friluftsråd allerede eier, kan få status som statlig sikret friluftslivsområde. Det er mulig å sikre flere eiendommer og deler av eiendommer. Formålet med ordningen er å medvirke til at viktige friluftslivsområder ivaretas og tilrettelegges for dagens og framtidige generasjoner.

Sikring av nærmiljøområder og turveier som er lette å nå for mange prioriteres høyt.

Når kommunene eller friluftsrådet søker om statlig sikring, tar de på seg et framtidig drifts- og tilsynsansvar for området. Det innebærer også å vurdere behovet for, og eventuelt gjennomføre, tilrettelegging.

Fylkeskommunen skal innen 1. april sende uttalelse om søknaden til Miljødirektoratet.

Søker vil motta svar fra Miljødirektoratet senest 1. juli.

Nyttige lenker

- › [Søke om statlig sikring av friluftslivsområder](https://miljodirektoratet.no)
miljodirektoratet.no
- › [Forvaltning av statlig sikrede friluftslivsområder](https://miljodirektoratet.no)
miljodirektoratet.no

Nyttige dokumenter

- › [Veiledning for utfylling av søknadsskjema](#)

Søknadsfrist

Søknadsfristen er 15. januar.

Søke om statlig sikring av friluftslivsområder

Søk i veiledningen

Kommuner og interkommunale friluftsråd kan søke Miljødirektoratet om økonomisk støtte til å sikre seg råderett over friluftslivsområder eller ferdselsårer gjennom kjøp eller bruksavtale. Slik kan viktige friluftslivsområder ivaretas og tilrettelegges for dagens og framtidige generasjoner.

+ Formålet med statlig sikring av friluftslivsområder

Når kommunen eller friluftsrådet søker om statlig sikring, tar de på seg et framtidig drifts- og tilsynsansvar for området. Det innebærer også å vurdere behov for, og eventuelt gjennomføre, tilretteleggingstiltak.

> [Snarvei til søknadsskjema og frister](#)

Brosjyren **Friluftsliv for alltid** gir smakebiter på en rekke sikringsprosjekter, og kommuner og friluftsråd som har jobbet med disse deler sine erfaringer.

↓ [Brosjyre: Friluftsliv for alltid](#)

- 1** **Vurdere om et område bør sikres**
Hva slags områder er egnet til statlig sikring?
- 2** **Forankre søknaden i vedtatte planer**
Kommunens planarbeid kan påvirke utfallet av søknaden
- 3** **Former for sikring**
Oversikt over former for sikring
- 4** **Fastsette økonomisk kompensasjon til grunneier**
Hvordan komme fram til riktig kompensasjon
- 5** **Søke om støtte til statlig sikring**
Om søknadsprosessen, kostnader og vedlegg

Kort oppsummert

- Ordningen skal bistå kommuner og friluftsråd med sikring og tilrettelegging av friluftslivsområder for allmennheten
- Søkes via elektronisk søknadssenter hos Miljødirektoratet
- Kun kommuner og friluftsråd kan søke
- Søknadsfrist 15. januar
- Egen nettbasert veileder om hvordan du søker

fra

Parkering til park

Lina M. Ørnehaug, samfunnsplanlegger Askøy kommune

Webinar: Universelt utformede og aldersvennlige uteområder og møteplasser
2022-11-25

Forankring

- Forankret i medvirkningsarbeidet gjennom prosjektet Aldersvennlig lokalsamfunn
 - (seniortrakk, workshop med eldrerådet og ungdommens kommunestyre sammen, spørreundersøkelse gjennom innbyggerpanelet)
- Kommuneplanarbeidet
- Innspill til Sentrumsplanen
- Innspill til arbeidet med Parkering til park

Organisering

Tverrsektoriell arbeidsgruppe

- Kultursjef
- Næringsutvikler
- Leder for boligsosial enhet
- Leder for forvaltning og eiendomsdrift
- Samfunnsplanlegger

Styringsgruppe

- Kommunedirektørens ledergruppe (alle sektorledere)

Budsjett: kr 370 000,- midler fra Vestland fylkeskommune + egeninnsats

Seniortrækk

Bilde: Googlemaps

«FØR»: Parkeringsplass med plass til ca. 12 biler

Askøy kommune

23 t · 🌐

Vi har søkt og mottatt 370.000 kroner fra Vestland fylkeskommune om å etablere en midlertidig møteplass på Kleppestøl!

I dag står vi på kaien og deler ut kaffe og spørreundersøkelse (for å få innspill fra innbyggere), og vi skal snakke med ungdomsskoleelever, næringsliv og frivilligheten for å få gode ideer for hvordan pengene best kan brukes.

Du kan lese mer på hjemmesiden vår, se lenke, her ligger informasjon og lenke til en enkel spørreundersøkelse:

<https://askoy.kommune....> Sjå meir

De eldre liker å sitte å se på at vi unge har det bra. Da må vi lage sitteplasser til de eldre, og aktiviteter som er gøy for oss unge.

Jente 8.klasse Kleppestøl ungdomsskole

Gratis bøker fra
TADDEG
Alle disse bøkene tre
leser, kanskje pas
Det er gratis

Hva synes dere er fint på Kleppestø?

Naturen

Hvorfor er det ikke hyggelig å oppholde seg på Kleppestø?

Det er vanskelig å finne et sted å henge med fin natur og noe å gjøre

Hvordan kan vi lage en park som er gøy å være i?

Hva liker eldre?

fin og regn sitteplase

Hva synes små barn det er gøy å holde på med?

disser og trampoliner

Hvilke interesser har ungdommene?

å ha et kult sted å henge med venner

dissing, snakking og å avslappe

Hvilke aktiviteter passer for alle aldersgrupper?

Hva synes dere er fint på Kleppestø?

Kleppestø skule
Pizza bakeri

Hvorfor er det ikke hyggelig å oppholde seg på Kleppestø?

Det er veldig stor parkerings plass og ikke mange sitte plasser og lekkeplasser

Hvordan kan vi lage en park som er gøy å være i?

Masse lekkesaker

Hva liker eldre?

cafe sitteplase

Hva synes små barn det er gøy å holde på med?

Lereplase og ballspill

Hva liker eldre?

Noe mykt å sitte på. Kaffi og is. Kafe.

Hva liker eldre?

flere sitteplasser.
flere trær/planter
Forlange pramende.

Hva synes små barn det er gøy å holde på med?

huske, klare stativ, bade plass ml sitteplasse til foreldre

Hvilke interesser har ungdommene?

tenis, bortenis, volleyball, Mer gross-sitteplasse - bade plass. - utleie av kajakk - vindsurf

flere borspan

sitteplasse. Platting/bygge medlemsjer

Hvilke aktiviteter passer for alle aldersgrupper?

- Mulighet for wifi
- Flere søppelspann
- Park rundt Granholmen (der det er biler er i dag)
- Liten kiosk
- Aktiviteter som basket, tennis, bordtennis passer alle aldre
- Lekeplass i gresset for små barn ...og store
- Forlengelse av gangveien innerst i Kleppstøundet, nedtrapping til sjø
- Bocciabane
- Strandvolleyball
- Flere nedgravde trampoliner
- Ulike type diss (baby, ufo mm.)
- Badeplass
- Trygt sted for ungdom, et sted vi kan henge – være sammen
- Sykkelskuret fungerer ikke – kanskje det kan bli ungdomshus?
- Mer natur, blomster og trær
- Ønsker en strand

På kleppestøkaiien har det den siste tiden dukket opp en aldri så liten oase med benker og blomster hvor folk kan sitte seg ned og nyte sol og sommer. Dette var en plass hvor det sto masse biler på før, og folk gikk rett forbi på vei til og fra... Nå er bilene borte og folk sitter og koser seg på benkene her. Det skal ikke så mye til for å fornye uterommet til det bedre. 🌿🌻🍀

👍❤️ 379

14 kommentarer

Hjertestein
Kunstner: Linda Vikøyr Brynjulfsen

Foto: privat, kilde BT

Foto: Myram Zilles

Lag et julehjerte til glede for andre!

Lag et julehjerte som tåler vind og vær! Skriv gjerne noen fine ord, perle eller tegn noe fint til glede for andre. Heng opp hjertet, og sørg for at det blir godt festet i treet slik at det ikke forsøpler naturen.

Adventstreet star i parkanlegget vårt utenfor Pizzabakeren på Kleppestø kai. Det er tilgjengelige bord der, og god plass til å spise nistemat.

God adventstid!

Kontakt: Lina M. Ørnehaug lina.maria.ornehaug@askoy.kommune.no Synne Guldberg synne.guldberg@askoy.kommune.no

Arkitektgruppen Cubus skal utarbeide skisse over området

Hva nå?

- Etablere en samarbeidsplattform hvor vi gir informasjon, og folk vet hvordan de kan bidra/hva som trengs – samskaping
- Lage en logo, profil for området – noe som innbyggerne kjenner identitet og eierskap til
- Ut fra innspill fra medvirkningsprosessen, skape flere aktiviteter i området
- Informasjonstavle om parken
- Utstyscontainer tilgjengelig for alle- både redskaper til plukke boss etc, og aktiviteter
- Aktiviteter knyttet til årstider; for eksempel julegrantenning, påskeaktiviteter, markeder
- Aktiviteter knyttet til arbeid som pågår kommunen, for eksempel stand i forbindelse med planarbeid, fokusområder,
- **Arena for samskaping**

Til slutt

- God dialog med innbyggere og næringsliv er viktig og avgjørende for et godt resultat
- God kommunikasjon internt i kommunen, på tvers av fagområder er nødvendig
- Bevisstgjøring i prosessen; hvem tar avgjørelser, hvem skal medvirke, hvorfor og hvordan?
- Tørre å prøve seg fram, ikke være redde for å gjøre feil/prøve nye ting - vi lærer av det vi gjør!
- Av og til må man bare gjøre noe, for å vise at noe skjer, ...og så invitere inn andre til å videreutvikle og danne eierskap.

Notodden kommune

Bluesbyen

Fra lukket industri til stimulerende uteområde for alle!

Foto:Telen

Notodden kommune

Bluesbyen

- Notodden som industriby er grunnlagt på kreativitet, innovasjon og byens naturgitte forutsetninger (kraften)
- Dette skapte grunnlaget for en eventyrlig industrivekst parallelt med nasjonens og Norsk Hydros egen industriutvikling
- Den 5. juli 2015 ble Rjukan-Notodden industriarv innskrevet på UNESCOs verdensarvliste

Pionérbyen

Foto: Bjørn Harry Schønhaug

Notodden kommune

Bluesbyen

Notodden kommune

Bluesbyen

Planlegging, forankring, medvirkning, økonomi

- 2015 -verdensarv
- 2016 – folkesti- workshop for næringsliv og politikere, arkitekter
- 2017-søknad Kulturdepartementet avslag – tenke større!
- Brukerinvolvering – skolene, barnehage, frivilligheten, grunneiere, USN, NIA, borettslag,
- Forankret flere steder- plan for verdensarv, idrettsplan, arealplan
- Flere sammenfallende prosjekt – Vannvegens fortellinger Notodden, turvei, lyssetting, aktivitetsområder og kunst, øvrige grunneiers utbyggingstiltak, verdensarv
- Flere profesjonelle aktører – landskapsarkitekter, arkitekter, parkskapere med fler
- Kartlegging av turveger – uu
- Økonomi - prosjektstøtte til enkeltprosjekt

Notodden kommune

Bluesbyen

Allerede etablert

Beskrivelse av området

- Sentrumsnært
- Kollektivterminal
- Tilpassede boliger
- Matbutikker, frisør, apotek, vinmonopol, badstue
- Bok og blueshus (kulturhus)
- Videregående skole
- Næringspark
- Båthavner og bystrand

Foto: Bjørn Harry
Schønhaug

Notodden kommune
Bluesbyen

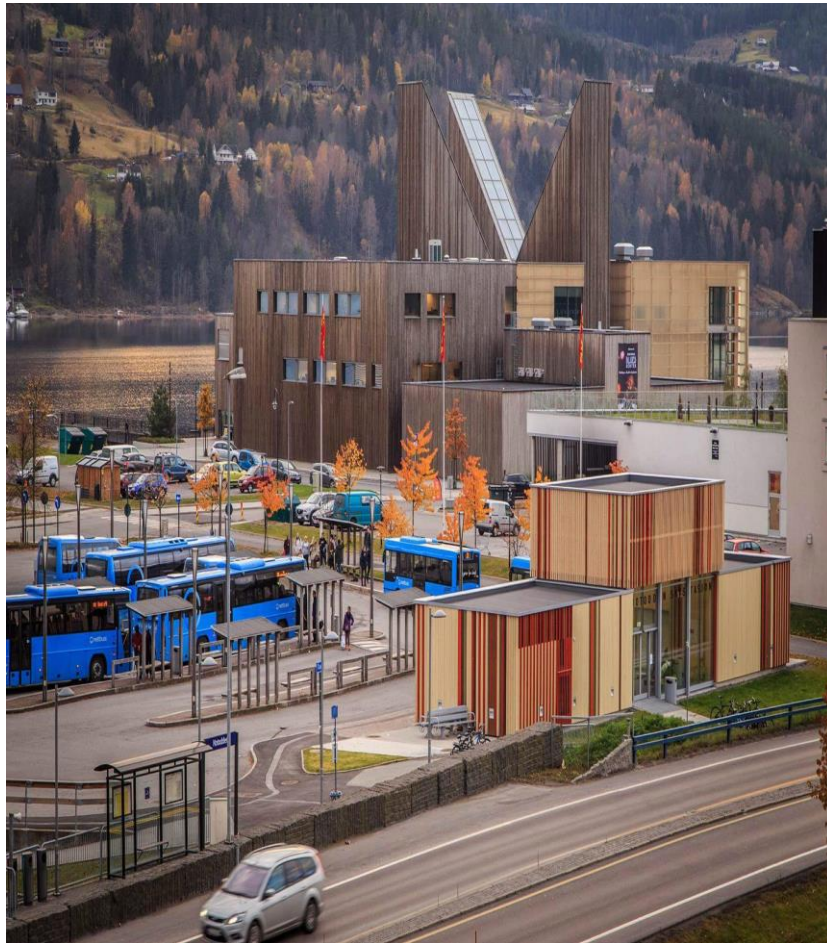

Foto: Daniel Karlsen

Foto: Benedicte Sebjørnsen

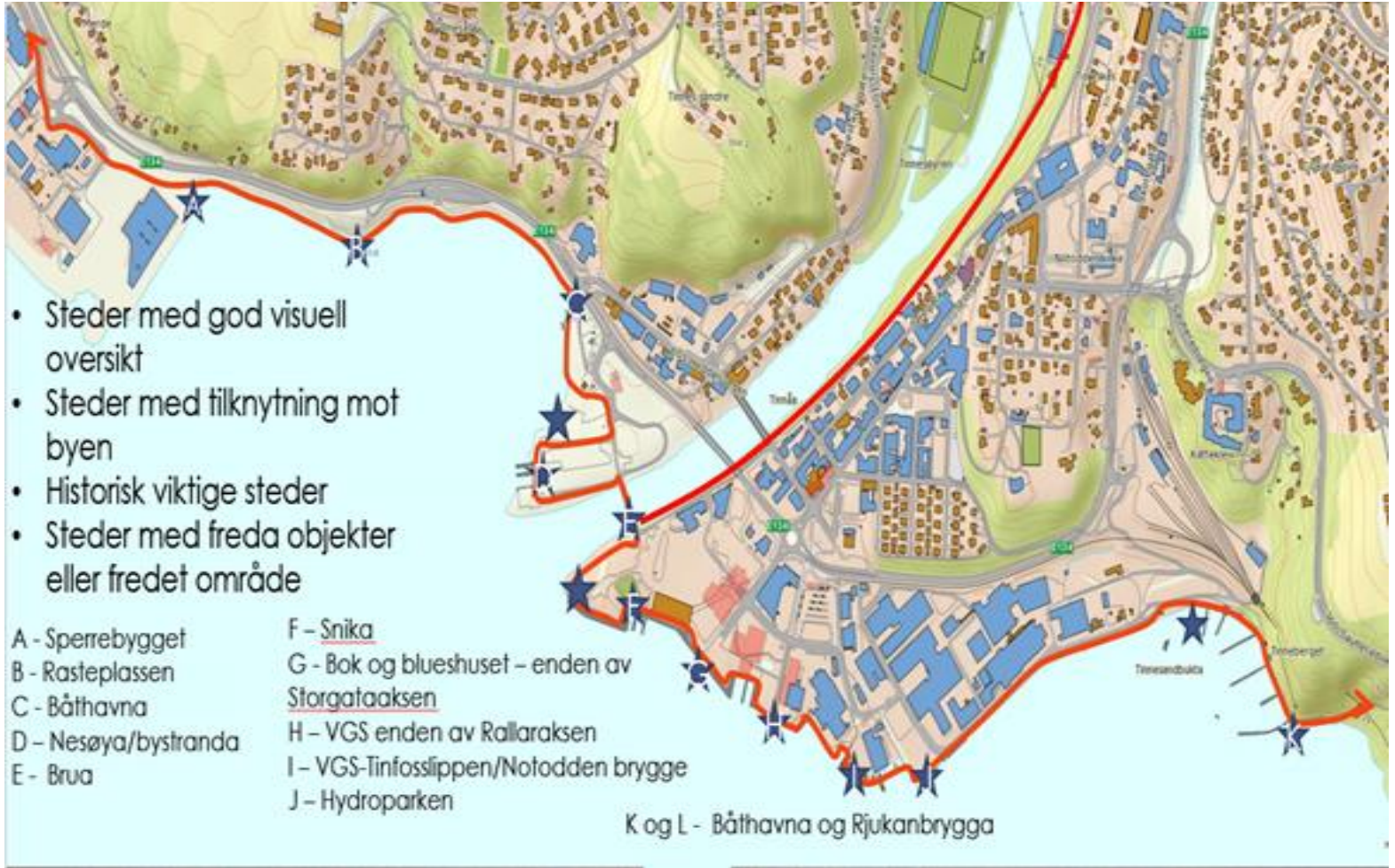

Notodden kommune

Bluesbyen

Kart avmerket med særskilte områder

Notodden kommune
Bluesbyen

Notodden kommune

Bluesbyen

Langs elven til sliperihallen og papirfabrikken

Notodden kommune

Bluesbyen

Under utvikling

- Industripromenaden – har hatt kartlegging i forhold til UU
- Ytterligere boligutvikling
- Langs promenaden:
- Mental stimuli
- Fysisk stimuli
- Sitteplasser, møteplasser,
- Skatepark/ Aktivitetspark
- Installasjoner - kunstutsmykking «Treet»

Notodden kommune
Bluesbyen

Materialbruk

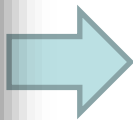

Notodden kommune

Bluesbyen

Aktiviteter med historisk forankring

Notodden kommune

Bluesbyen

Måloppnåelse?

Utfordringer

- Fremdrift:
- Tidkrevende prosjekt
- Ustabilitet i prosjektgruppen
- Økonomi
- (industrigrunn/avfall)

Styrker

- Flere grunneiere som er engasjerte
- Private og kommunale initiativ
- Bred forankring og felles mål

Foto:Dugg sauna/ Peter Jørgensen

Gode eksempler fra Malvik kommune:

Erfaringer med videreutvikling av eksisterende uteområder

Marit Hammer, kulturkonsulent Malvik kommune

Malvik kommune:

- Ligger mellom Stjørdal og Trondheim
- Omlag 14 000 innbyggere
- Sterk vekst
- Ung befolkning
- Høy utdanning
- God tilgang til naturområder både langs sjøen og i marka
- Aktivt frivillighetsliv!

Innhold

1. Presentasjon av Midtsandtangen friluftsområde, åpnet 2010. (UU-tilpasset i seg selv)
2. To eksempler på hvordan området er blitt enda mer tilgjengelig og allsidig.

Eksempel nummer en: Belysning

Eksempel nummer to: Trimpark

Foto: Thomas Gilton ©Foto: Thomas Gilton

Thomas Finvollham Gilton

Midtsandtangen friluftsområde er et unikt friluftsområde i norsk sammenheng. Området er universelt utformet og på det 150 dekar store området finner du både stier, strand og sanitærbygg som er tilgjengelige for alle. Vi har Trøndelags største kjøkkenhage med både bær, frukt og urter. Det er også kafe i strandkanten, og paviljongen Ly og Le er det fastmonterte griller besøkende kan bruke. Området var tidligere militærleir, og ble sikret som statlig friluftsområde i 2005. Etter omfattende arbeid har Midtsandtangen blitt rehabilitert for at alle skal kunne benytte seg av det populære turområdet. Om sommeren er det yrende folkeliv, med besøkende fra hele regionen.

Midtsandtangen friluftslivsområde

Midtsandtangen er et unikt friluftslivs-område i norsk sammenheng. Her har staten brukt store ressurser for å gjøre en tidligere militærleir attraktiv og tilgjengelig. For alle.

Under 2. verdenskrig gikk Midtsandtangen fra å være jordbruksland til forsvarsanlegg. Da anla tyskerne en stor brakkeby til personell og materiell og etablerte flere luftvernkanonstillinger og lyskasterbatteri. Etter krigen ble Midtsand først repetisjonsøvingsleir og deretter lager med opptil 25 bygninger.

I 2005 ble den 150 daa store leiren overtatt av Direktoratet for naturforvaltning, som et ledd i omstruktureringene i forsvaret. Målet var å utvikle et universelt utformet friluftslivsområde, der både stier, strand og sanitærbygg er like tilgjengelig for alle. Siden 2007 er 20 bygninger fjernet og gjenstående bygninger er modernisert og tilrettelagt. Forsvaret har skiftet ut forurensede masser og det er anlagt stier, ny avkjørsel og parkeringsplass for 250 biler.

I 2007 ble det gjennomført arkitektkonkurranse, og arkitektkontoret Agraff vant med forslaget «Frukta er for alle». Når området er ferdig beplantet vil det vokse over 4500 frukttrær, busker og urter her. Alle er velkommen til å spise frukt, bade, rusle, trille, skate, slappe av ...

Tegnforklaring

- P Parkering
- F Fisking
- HC-parkering
- Kiosk
- Rasteplass
- WC Toalett
- Avfall
- Sandvolleyball
- Skateboard
- Bading
- Dusj

Utforming av kart: Agraff AS

Skånsom ferdsel

I et friluftslivsområde som i naturen ellers har alle rett til å ferdes, men på en skånsom måte. Ta hensyn til naturen og til dyr på beite. Respekter båndtvangen, om du har hund. Ikke tenn bål i nærheten av skogsmark fra 15.4 til 15.9. Rydd, ta søppel med hjem eller

legg den i søppelkonteinerne. Du kan gjerne telte på Midtsandtangen, men teltning lenger enn ett døgn må avtales med Malvik kommune.

www.dirmat.no/friluftsliv/allemannsretten

Belysning- hvorfor?

Belysning- hvorfor?

- For å kunne bruke friluftsområdet hele året, også når det er mørkt, har det blitt montert belysning av gangstien på Midtsandtangen friluftsområde.
- Initiativet kom fra en lokal kunstner som hvert år arrangerer en kunstutstilling den første uka i november. Hun påpekte av det var «stupmørkt» der ute!
- Samhandling mellom initiativtaker, Virksomhet kultur, Kommunal ledelse, og politikere medførte at det ble politisk vedtatt å legge noen kroner i prosjektet.

Belysning-økonomi

- Kostnaden på prosjektet er delt mellom Trøndelag fylkeskommune på vegne av Miljødirektoratet (pga statlig sikret område) med 630 000 kroner, og 600 000 kroner ble bevilget av kommunestyret etter årsoppgjøret i 2018.
- Arbeidet med å etablere belysning ble gjort i to etapper i 2019, og området fikk 47 nye lyspunkter fordelt på gangstien på området. Når trimparken åpnet i 2021 ble denne også lyssatt med 6 ekstra lyspunkt. Omtrent 1 500 meter av området er nå belyst.
- Brukte lokal leverandør av lys, med faglig hjelp fra Philips, og entreprenørarbeid på lysmaster ble utført av kommunen.

Valg av type lyskilde:

- De lyser nedover, ikke oppover eller på siden, da unngås lysforurensning, og kan fortsatt se stjernene. Lysene forstyrrer heller ikke fugler/insekter.
- Ikke valgt lave stolper, pga at disse lyser dårlig og større risiko for hærverk(lett å sykle borti, for eksempel).

Belysning-tekniske spesifikasjoner

- Lakkerte parkmaster(ekstra lakkering pga nærheten til saltvann), 4 m høyde, 25 m avstand mellom hver mast.
- Armaturene har effekt 17 watt pr punkt, og har nattsinking til 5 lux (Trondheim har også gått over til det samme på sine turstier).
- Levert fra Phillips (vi har kontaktperson der hvis interesse)
- Lave driftskostnader. Fotocelle og nattsinking

Trimparken

Forslaget om å bygge en aktivitetspark på Midtsandble lansert av eldrerådet.– Jeg tror en slik park kan stimulere til mer aktivitet og etter hvert annen trening. Samtidig er det gratis og ei artig avkobling. Alt som får folk til å være mer ute er et godt tiltak, sa eldrerådets politiske representant, Brit Aune (H) til lokalavisa den gangen.

Virksomhet kultur og en fysioterapeut fra hverdagsmestringsteamet sto for valg av apparater.

Apparatene ble montert av kommunens driftsavdeling (som også har ansvar for annet vedlikehold på Midtsandtangen).

- Politikerne i Malvik bevilget 500.000 kroner til en ny trimpark på Midtsandtangen, kr 600 000 i spillemidler i tillegg.
- Parken er tilpasset voksne i alderen 12-100 år. Her kan folk gjøre ulike øvelser, vha bla ergometersykkel, forskjellige balansepunkter og egne apparater for kroppsvekt.

Ordføreren sto for åpninga av parken den 12. mai 2021. Her kan du scanne QR-koder for å se både øvelser og hvordan disse skal gjennomføres

Trimparken

- Pergola 3 x 3 meter med tett tak, benker og strømuttak er også bygget på området. Er tenkt som en møteplass. Vurderte treningsmatter opphengt der inne. Ikke innført foreløpig.
- Fallunderlag er nå montert, dette skal ikke avgi plast i sin levetid.
- Underlaget gir stødigere grunn for øvelser og er mer renslig.
- Videre tanker: Lage et opplegg for eldre i ei gruppe, når du er en av mange er det lettere å benytte apparatene,. kanskje gjennom egen lekeapparater for barn.
- Valg av plassering: Litt unna serveringsstedet, pga «Innsyn». Valgt til tross for at det ikke er WC i nærheten.

Største utfordring og beste tips?

- Økonomi var vel (som vanlig) den største utfordringen. Men fikk til en god samhandling mellom kommune, fylkeskommune og spillemidler
- Suksessfaktor(beste tips): Lokal forankring og lokal medvirkning gjør det enklere å få politisk prioritering!

Å SANSE NATUREN
GJØR GODT FOR ALLE

Utgangspunktet for «STI FOR ALLE»

- Nasjonalpark – svært populært friområde - Hove
- Demografisk utvikling
- Engasjert Frivillig organisasjon – Hoves venner
- Mulighetsstudie til universell utforming i Raet nasjonalpark
- Spleiselag (menneskelige og økonomiske ressurser)

= samhandlingsprosjekt 😊

Formål

- **Aktivitet og sosial møteplass for alle**
- På tvers av alder
- Med nedsatt funksjonsevne
- Trygghet for fler

SUKSESSKRITERIET

ARENDA
KOMMUNE

Lokale aktører

Enkel benk

Benk med bord
stolpene

ARENDA
KOMMUNE

Underlaget
Mest mulig naturlig
og fremkommelig for
alle

ÅPNING 10. MAI 2022☺

ARENDA
KOMMUNE

Sti for alle Markopp

Rundløypa har benker hvor du kan ta en hvil underveis. Den er godt merket slik at du vet at du er på rett vei. Stien er tilrettelagt for vogner, rullatorer og rullestoler.

Lengde: 800 meter
Merking: Grønne stolper og skilt
Benker: Det er satt ut benker omtrent hver 100 meter

 Godt tilgjengelig

God tur!

Sti for alle Hovekilen

Rundløypa har benker hvor du kan ta en hvil underveis. Den er godt merket slik at du vet at du er på rett vei. Stien er tilrettelagt for vogner, rullatorer og rullestoler.

Lengde: 800 meter
Merking: Grønne stolper og skilt
Benker: Det er satt ut benker omtrent hver 100 meter

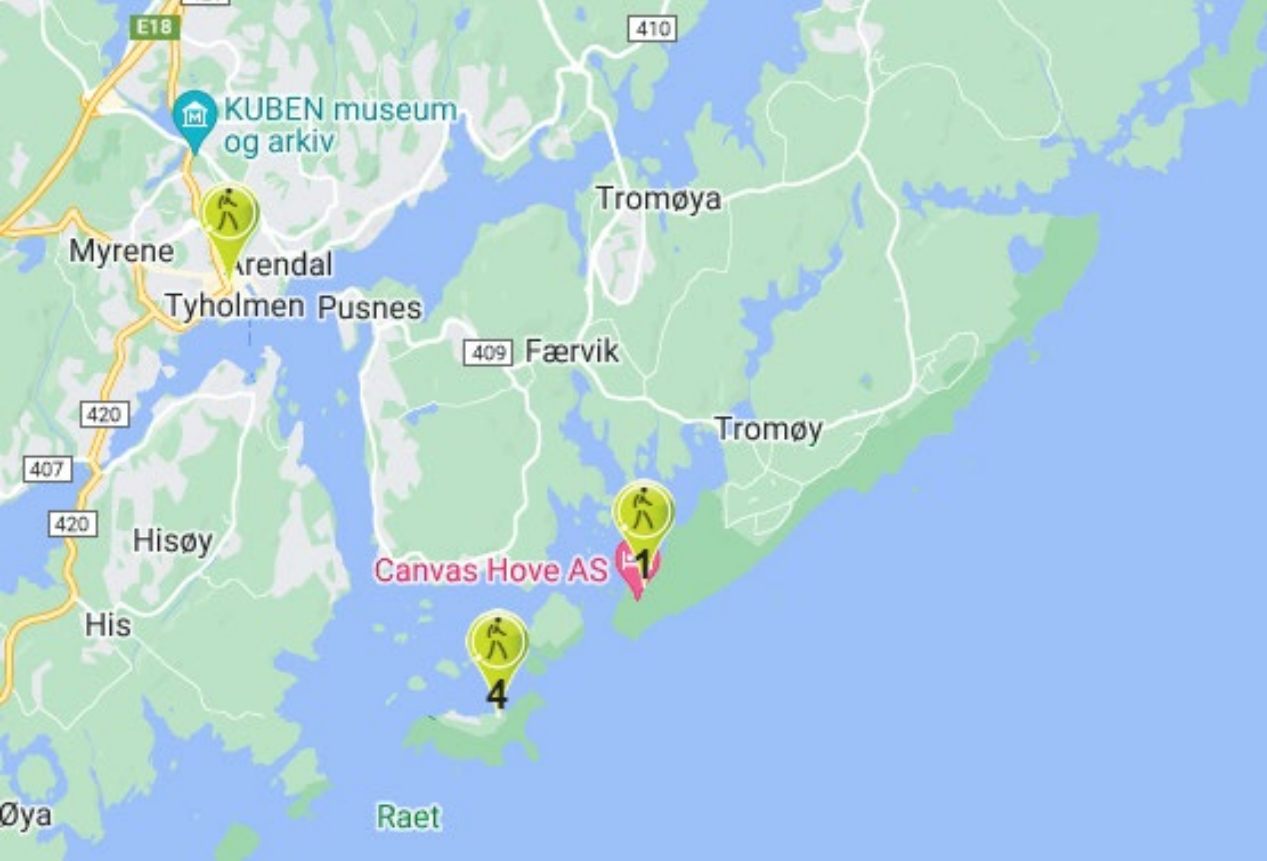
 Godt tilgjengelig

God tur!

Hoves venner har laget "Sti for alle" med støtte fra Sparebanken Sør, Agder fylkeskommune og Arendal kommune.

Hove, midt i Raet Nasjonalpark

575 besøkende daglig (gj.snitt)

ARENDAK
KOMMUNE

Av og til er jeg nødt om
å ta livet mitt med på
en aldri så liten luftetur.

– Hans Børli

Treningsapparater rundt Vindkollvannet

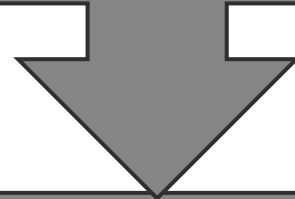
Bakgrunn for prosjekt:

Mulighet til å søke statsforvalter om tilskuddsmidler til aktivitetstiltak for å motvirke ensomhet

Planlegging

Møte med alle aktivitetskoordinatorerne hvor vi hadde vi en idemyldring på nye tiltak som kunne fremme gode møteplasser og aktivitet for eldre i kommunen.

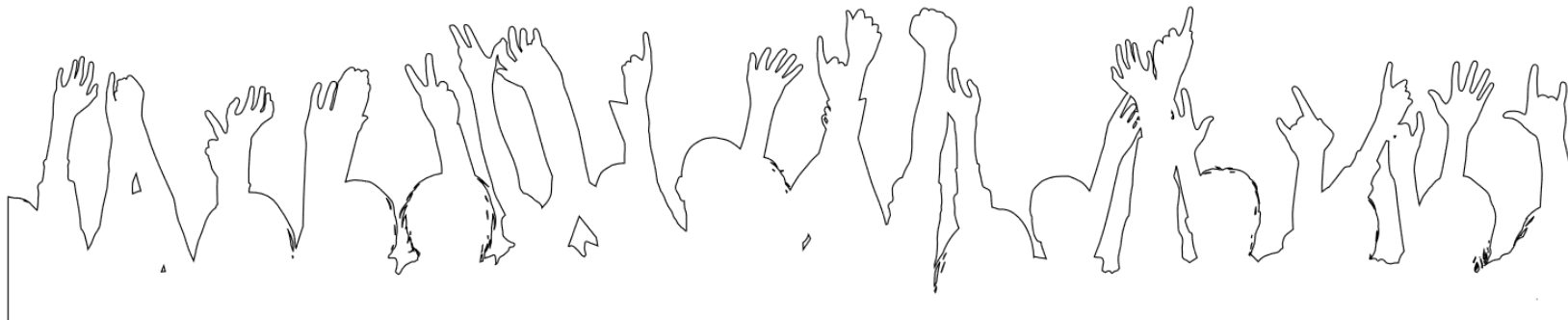
Et av forslagene som da kom frem var innkjøp av tilpassede treningsapparat utendørs.

Besøk i nabokommunen

Siden vi kjente til at nabokommunen Grimstad hadde slike treningsapparater utenfor et av sine Bo- og omsorgssenter tok avdelingen kontakt med leder for dagaktivitetstilbudet der og avtalte et besøk.

Avdelingsleder og hennes medarbeidere fortalte at apparatene var mye i bruk av beboere og brukere på dagaktivitetstilbudet der, og vi fikk gode tips og råd basert på deres erfaringer.

Erfaringsdeling

Avdelingsleder Mette Liv
Seljåsen viser
treningsapparatene utenfor
Frivolltun Bo- og servicesenter,
Grimstad kommune.

Finansiering

Etter besøk på Frivolltun i Grimstad, ble det innhentet pristilbud og avdelingsleder søkte Statsforvalter om tilskuddsmidler.

Og vi var så heldige at vi fikk innvilget vår søknad og fikk tilskuddsmidler til blant annet innkjøp av treningsapparater.

Utfordringer og behovet for ny plan

Utfordring: Vi hadde først planlagt at treningsapparater skulle plasseres utenfor en institusjon i nærheten av sentrum, men her var det ikke etablert en venneforening og dermed var det ikke så enkelt å få med seg frivillige og aktuelle samarbeidsparter.

Endring i plan: Aktivitetskoordinator Torunn Brottveit som jobbet på et mindre Bo- og omsorgssenter litt utenfor sentrum var overbevist om at prosjekt kunne la seg gjennomføre der på grunn av godt samarbeid med lokalmiljø, engasjerte frivillige og en veletablert venneforening, dermed ble aktivitetskoordinator Torunn utnevnt som videre prosjektansvarlig og prosjekt ble flyttet til Flosta.

Oppstart av prosjekt:

Prosjektansvarlig Torunn inviterte avdelingsleder og aktuelle samarbeidspartnere inn til informasjonsmøte hvor ide ble presentert. Videre en prat om hva som skulle til for å gjennomføre prosjekt.

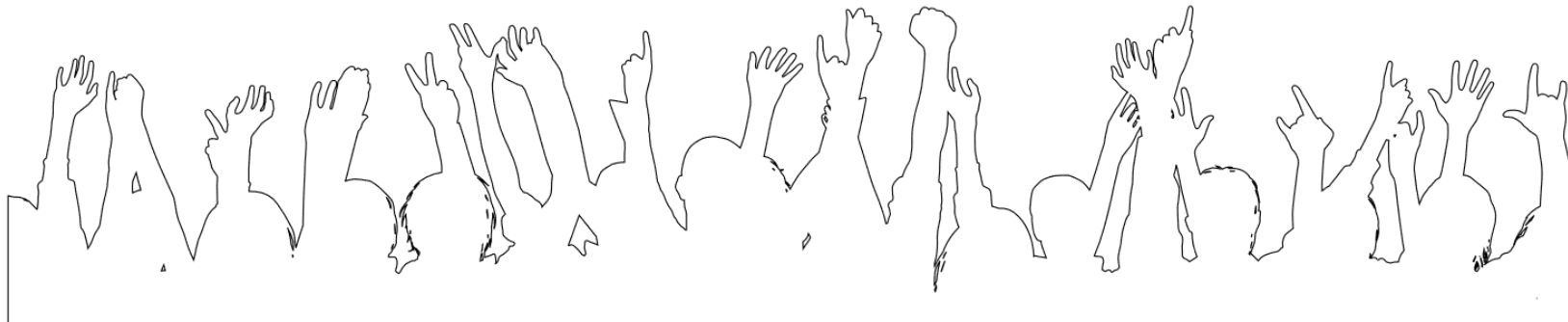

Frivillige som var invitert inn på møte hadde både rett kompetanse, kontakter og nettverk til å ordne med mye av forarbeidet som skulle til før apparater kunne settes på plass.

Frivillige

De inviterte var blant annet grunneiere, naboer, styreleder i Flosta idrettslag, leder av Flosta Bos venner, vaktmester, rådgiver Arendal eiendom som alle ble aktive bidragsytere inn i prosjektet.

Ts

- Det var mye forarbeid som skulle utføres.

- Trær, busker og kratt måtte fjernes

Og det skulle gruses, planeres og støpes

Arbeidsgruppa har bestått av Steinar Storm-Olsen, Halfdan Nærø, Per Roald Salvesen og prosjektansvarlig Torunn Brottveit. I tillegg har Lions club Moland stått for dugnaden i forbindelse med montering.

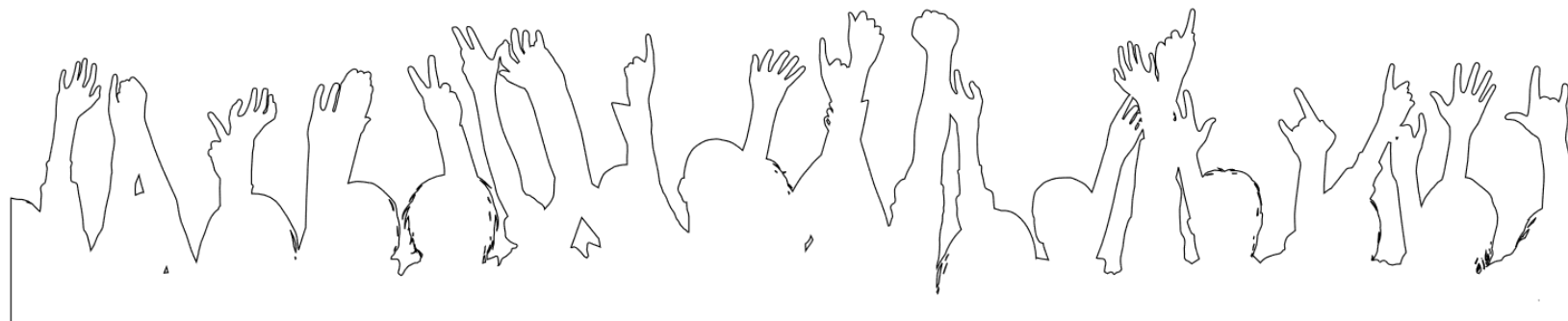
Dugnadsgjengen

Vindkollekenene ble rammen rundt feiring av nye flotte treningsapparater søndag 3. april.

Nesten 80 personer i alle aldre tok turen til Flosta bo- og omsorgssenter i Arendal kommune, for å feire og teste ut de ti nye treningsapparatene langs stien rundt Vindkollvannet ved omsorgssenteret.

Yngstemann var bare to år, og den eldste deltageren var hele 96 år

Arrangement Vindkollelene

Roald frivillig "grillmester"

Mange besøkende på arrangement

Frivillige under arrangement Vindkollelene

Vaffelsteking i grillbua

Frivillige fra venneforening Flosta Bos

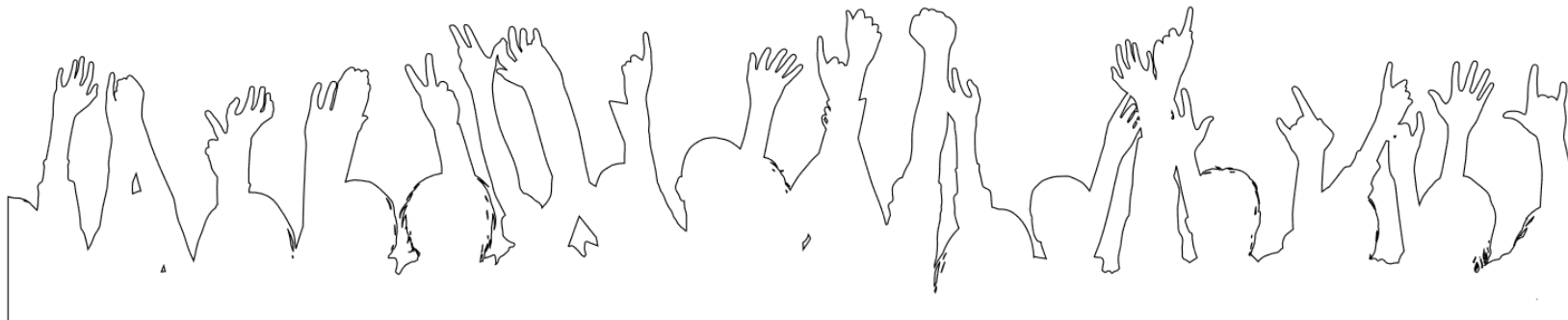

Det er viktig å komme seg ut og gjøre ting sammen med andre.

Derfor har treningsapparatene et mål om økt sosial og fysisk aktivitet for oss alle.

Apparatene er et lavterskeltilbud og er dermed ment og kunne brukes av de fleste.

Det er i hyppig bruk av mange i alle aldre i dag.

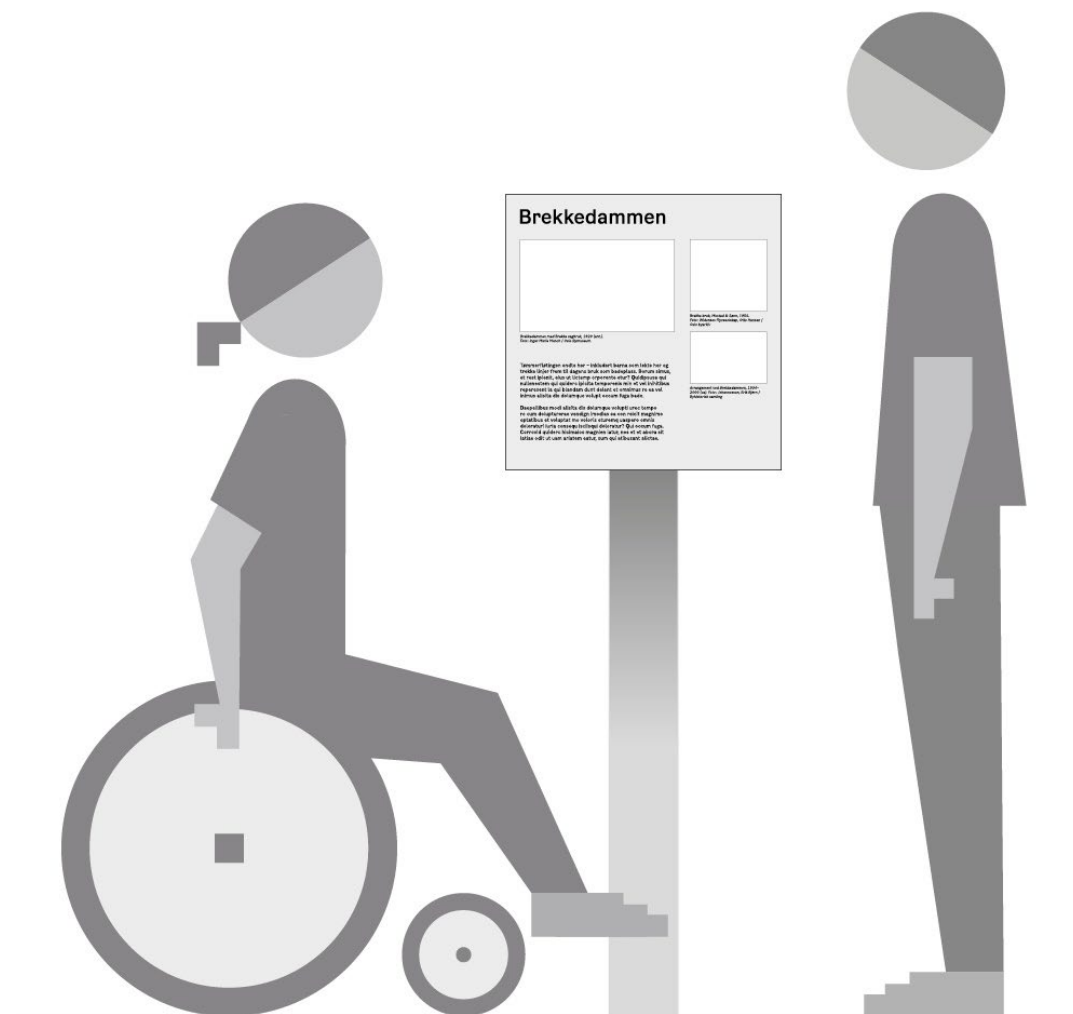

VEIFINNING, SKILT OG PIKTOGRAMMER

OSLO KOMMUNES DESIGNMANUAL

- Oslo kommune- en felles visuell identitet
- Identiteten fikk i januar 2021 innovasjonsprisen for universell utforming (DOGA), i kategorien grafisk design.
- Designmanual for skiltprogrammet i Oslo kommune dekker bygg, uteområder og byrom

- Ikoner fra designmanualen skal benyttes
- Strategisk tilrettelegging av skilter
- <https://designmanual.oslo.kommune.no/>

- NB! Tenk på skilt fra starten både med tanke på feste og plassering

https://www.knowit.no/globalassets/clients3/oslo-kommune/13_oslo_signage-system_2020.jpg

VEIFINNING

- Trygghet
- Autonomi
- Tilgjengelighet
- Kunnskap

Statens vegvesen og
Direktoratet for byggkvalitet
Dato: Januar 2015

Arkitektoniske virkemidler for
orientering og veifinning

FAGLIGE RÅD

Foto: Bjørn H. Svendsen

Ledelinjer og veifinning
– Bevegelsesfrihet for synshemmede

 Husbanden

ISBN 978-82-92998-35-9

 Norges Blindeforbund
Synshemmedes organisasjon

SKI SYKEHUS- NORDRE FOLLO

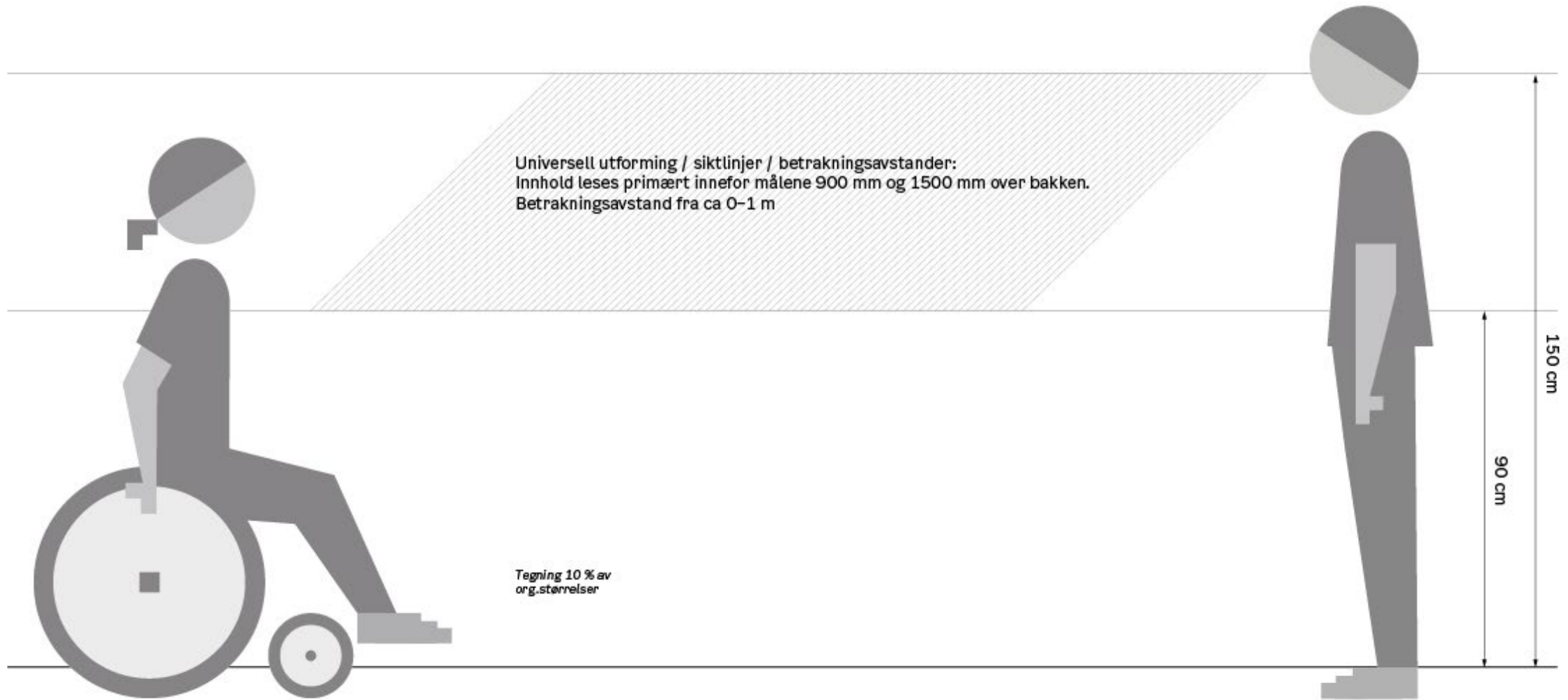
SKILTING

- Høyde
- Utforming
- Plassering

Skiltveileder

– eksempler og sjekklister

TRONDHEIM KOMMUNE

Skilting – forståelig informasjon

Foto Solveig Dale

HVERVENBUKTA, LJANSKOLLEN TURVEI

- Området ble kjøpt av Oslo kommune for friluftsmål og offentlig badestrand i 1937
- Handicaptilpasset
- Turvei: runde på 2,5km

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a5/Hvervenbukta_-_2014-04-28_at_19-31-25.jpg/1200px-Hvervenbukta_-_2014-04-28_at_19-31-25.jpg

Ljanskollen turvei

Ljanskollen turvei

- Oversiktskart ved parkering
- Taktil
- Tilpasset høyde
- Tekst/ikoner
- Markering av stigninger

Ljanskollen turvei

Vestfold og Telemark

FYLKESKOMMUNE

Sentrumsnære turveger og universelt utformede detaljer

25.11.2022

Kjersti Berg, rådgiver/landskapsarkitekt

Samfunn og plan, Vestfold og Telemark fylkeskommune

Kartlegging av turveger i Telemark 2012

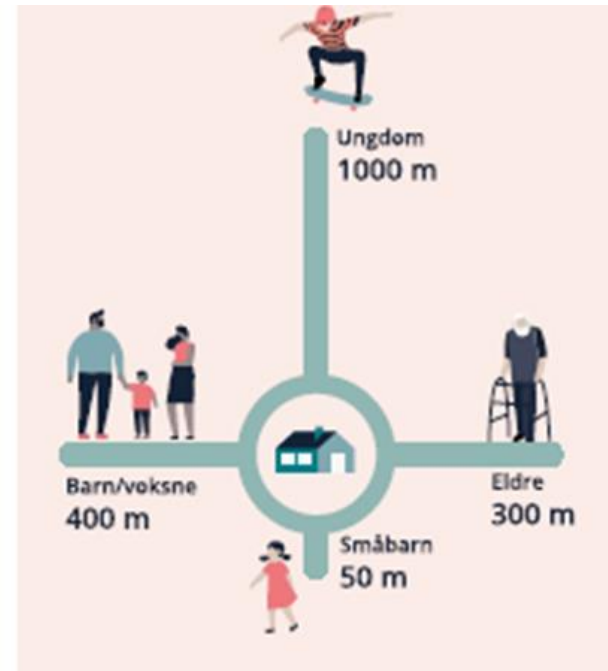
Stimulere til tilrettelegging av minst én sentrumsnær turveg med universell utforming i hver kommune

Kriterier for valg av turveg: nær der folk bor!

- Turveg med potensial for universell utforming, min 2 km
- Nær sentrum, boliger, skole, sykehjem, barnehage
- Involvering av kommunalt råd for personer med nedsatt funksjonsevne

Illustrasjon: Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029

Kartlegging av turveger i Vestfold og Telemark

- 23 turveger kartlagt i 2021
- Kartlegging av turvegernes egenskaper og grad av universell utforming
- Rapporten finner dere her: [Sentrumsnære turveger i Vestfold og Telemark](#)

Generelle og konkrete tips til utforming

- Benker/sittegrupper
- Skilt
- Dekke og utforming
- Ramper
- Parkering
- Toalett
- Fiskeplass
- Ledelinjer
- Avbøtende tiltak

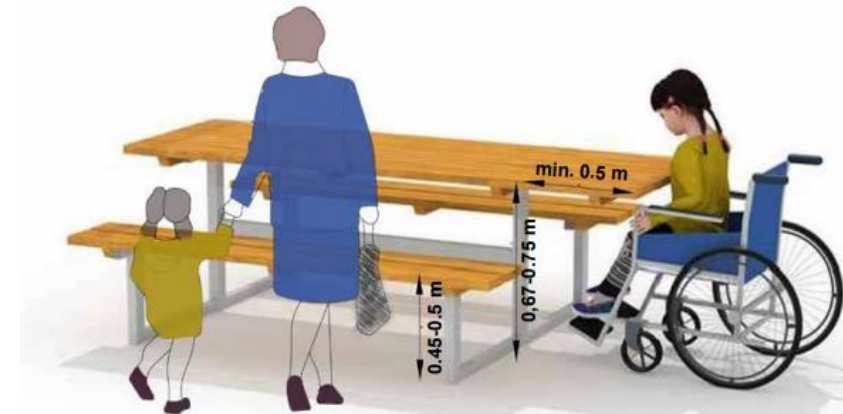

Benker for hvile er en nødvendighet for mange – og bra for alle

Benker/sittegrupper

- **Avstand:** maks 100 m mellom hver hvilebenk (naturområder), 30-50 m for sentrumsområder
- **Sittehøyde** min 45 cm (anbefalt 50 cm) og **armene og ryggstøtte**
- **Bordhøyde** (67-70 cm) – med **utstikk** minst på én ende (min dybde 50 cm)
- **Underlag** med jevnt, fast dekke (maks 2% tverrfall)
- **Plass til rullestol, barnevogn** e.l ved siden av benk (min 90 cm)
- **Snusirkel** foran benk (min diameter 150 cm)
- **Stedlige kvaliteter!** (vind, sol, utsikt, aktiviteter m.m.)

Illustrasjon: tress.com/Lena Heggem Jørgensen

Dekke/utforming

- **Fast og jevnt** underlag
- Grus er ok, men viktig med **riktig fraksjon**, kornfordelingskurve og mineralsammensetning
- **Bredde** minst 1,2 m (med møteplasser), men helst 1,8 m
- Maks **stigning** 1:15, evt 1:12 for strekning inntil 5 m
- **Hvilerepos** ved stigning over 1 meter
- **Tverrfall** anbefalt 2 % (maks 5 %)

Ledelinjer

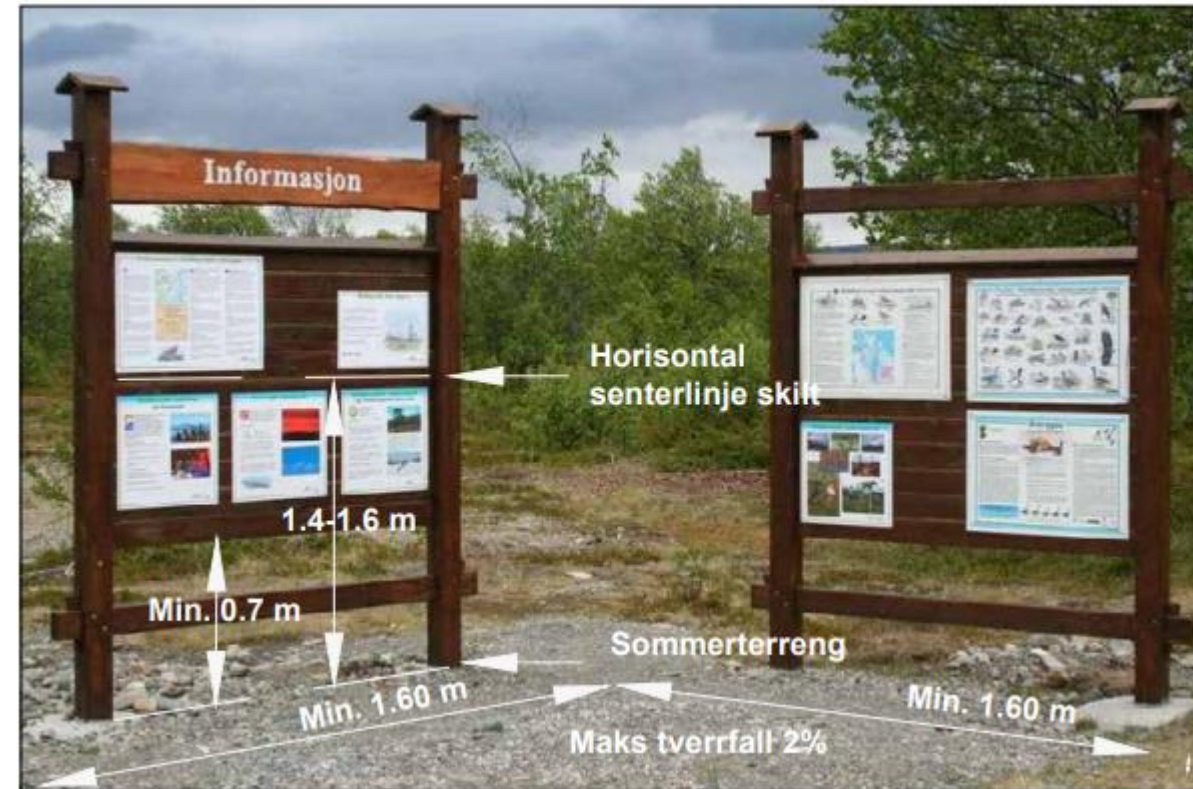
- Benytt **naturlige ledelinjer** i så stor grad som mulig
- Ledelinjesystemet skal være **logisk og sammenhengende**
- **Visuell og taktil kontrast** mellom gangbane og omgivelsene
- Fritt areal **uten hindre** langs ledelinjen
- Naturlige ledelinjer: plenkant, kantstein, mur, vegg, ulike belegningstyper, håndløper, m.m.

Skilt og informasjon

- Sentral plassering med mulighet for å komme helt inntil
- Kort og enkelt språk i kombinasjon med symboler
- Tilstrekkelig kontrast
- Høyde
- Velg ut det viktigste av informasjon

Toalett

- Tilgang på offentlig toalett tilrettelagt for alle
- Trinnfri adkomst og inngang
- Snusirkel for rullestol på utsiden og innsiden av døra (NB: utenfor døras slagradius)

Fiskeplass

- **Trinnfritt** og tilgjengelig
- Brygge **minimum 3 x 4 meter** og plass for to rullestoler
- Faste benker, hyller og fester til fiskestang
- **Stoppkant** på minst 10 cm ytterst på bryggekannten
- Vurder behov for **HC-parkering**

Og ikke minst: mulighet for å få fisk!

Avbøtende tiltak

- Tilrettelegg **delstrekninger** i kombinasjon med møteplass/målpunkt
- **Rekkverk/håndløper** i bratte partier og ved trapper
- **Hvilerepos og hvilebenker** der det er stigning og på topp og bunn av trapper
- **Underlag med lite friksjon** virker avbøtende der det er bratt

Tiltak som gir økt tilrettelegging er bedre enn ingen tilrettelegging

Lenker til noen utvalgte hefter og veiledere

- [UUOpparbeidetUteareal.pdf \(ks.no\)](#)
- [Universell utforming av uteområder - Krav og anbefalinger \(Universell Utforming AS\)](#)
- [Prosjekteringsverktøy for universell utforming av publikumsbygg etter TEK17 - Direktoratet for byggkvalitet \(dibk.no\)](#)
- [AktivI Narmiljoet.pdf \(ks.no\)](#)
- [VillNaturForAlle.pdf \(ks.no\)](#)
- [Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv \(miljodirektoratet.no\)](#)

foto: Dag Jensen

foto: Dag Jensen

Takk for oppmerksomheten!

kjersti.berg@vtfk.no